

Utklipp fra:

ADRESSEAVISEN

TRONDHEIM

Politisk tendens:

Høire

- 1. SEP. 1960

Biskop Arne Fjellbu hvis erindringer

1.

28-01-11/

Og det skulle ikke bli hans siste personlige møte med den ulykksalige kirkestriden som er så vanskelig å fatte for dem som står utenfor, og som derfor utvilsomt har skremt mange fra å søke kontakt med kirken. Selv om biskop Fjellbu i sin bok omtaler både denne striden og den senere Hallesby-episoden i 1938 med en verdig objektivitet, står det fast at det er forstemmende lesning. At biskopen med årene ved å sette inn sin medfødte elskverdighet og sin godvilje har utslettet de personlige motsetninger i forholdet til «de andre», er gledelig, men endrer ikke det faktum at kirkestriden er et trist kapittel i den norske kirkes historie.

I hverdag og høytid med uhøytidelig biskop

Arne Fjellbu: En biskop ser tilbake.

Gyldendal Norsk Forlag.

Da den unge Arne Fjellbu skulle ordineres til prest, fikk han tre formaninger av sin far som selv var en kirkens tjener. Den ene av dem lød slik: «Såvidt jeg vet, har det aldri vært noen husmann, i vår slekt. Bli en husmann i Den norske kirke». Og det ble han da heller ikke.

Biskop Arne Fjellbus erindringer, som nå foreligger i en bok på nærmere fire hundre sider, gir et farverikt bilde av en kirkens mann som såvissst ikke har vært redd for å vise seg utenfor sitt lønnskammer. Hans 45 års virke som prest faller i en tid som har levnet et samvittighetsfullt menneske liten tid til kontemplativ virksomhet. Arne Fjellbu er dessuten ikke skapt til å være tilskuert. Derfor kan han også med selvpålevelens styrke fortelle om svært meget av det som er skjedd i de siste fire-fem desennier — både i og utenfor kirken. Og han forteller meget godt. Allerede som liten gutt i barndomshjemmet på prærien i North-Dakota kunne Arne Fjellbu fortelle at han ville bli «en slik prest som skriver bøker». Den lette, behagelige stil som preger biskopens tilbakeblikk bekrefter at han fortsatt er gode venner med sin penn. Til dette kommer at han i høy grad har oversikt over sitt stoff. Biskop Fjellbu har det overblikk som det gir å ha sitt utsiktspunkt i kirketårnet.

Det er et misunnelsesverdige rikt og interessant liv Arne Fjellbu kan se tilbake på. Mange talenter har Vårherre betrodd ham. I troskap mot skriftens ord har han heldigvis ikke gravet dem ned i jorden. Han behøver således ikke å skamme seg over det regnskapet han legger frem i sine erindringer.

Når man leser Fjellbus skildring av barndomsårene, skjønner man verdien av å ha et godt hjem. Foreldrene har åpenbart betydd meget for ham. Vel hang riset bak et bilde på veggen, men det ble tidlig overflødig. Det lå bedre oppdragelse i foreldrenes sunne religion, kloke fordomsfrihet og varme humor. Atmosfæren i barndomshjemmet har tydelig satt sitt preg på Arne Fjellbu. Her har han fått grunnlaget for det

romslige syn på kristendom og kirke som førte til at han i sin tid ble stemplet som «liberal».

«Et harmonisk barndomshjem» kaller biskopen kapitlet om sine barneår og det må det da også ha vært. Det var en arbeidsom barndom, sier han, og ingen overdådighet i levemåte. Men så fantes der heller ikke svartsyn og smålighet. Til festmåltidet julekvelden i prestegården i Velfjorden var det alltid en flaske mjød (fra Lundgreens enke) til barna. Og da familien senere kom til Birkenes ved Lillesand og Fjellbu ble gymnasiast i Krstiansand, fikk han lov til å gå på danseskole, hvilket byens bedehus-kristne så på med bekymring i hjertet og kritikk på tungen. Men som Fjellbu selv sier, førte den frie og modige måten hans foreldre tok denne saken på, til at han ikke reagerte mot kristendommen i disse avgjørende ungdomsårene.

Friskt og fornøydlig forteller Fjellbu og sine skoledager. Oss trøndere interesserer det naturligvis særlig å lese om hans tid på Trondhjems Katedralskole hvor han ved siden av de boklige sysler så seg tid til å muntre sine omgivelser med nyse- og kløpulver, anskaffet for en billig penge i Dopheides magasin (salig ihukommelse!) Han var forøvrig klassekamerat av bispesonen Vidar Wexelsen alias Per Kvist. Av lærerne minnes han med særlig taknemmelighet cand. theol. Jacob Hartmann eller «Litj-Hartmann» som var hans daglige navn. Alle som har opplevd denne benådede pedagog vil underskrive biskopens attest. Selv har jeg hatt ham som religionslærer i første gymnasium og jeg må i sannhetens navn bekjenne at det var uten glede jeg så ham avløst av Domkirkenes unge res. kap. — Arne Fjellbu.

Sin artium tok Fjellbu i Kristiansand som medlem av det første kull som bar den røde lue der i byen. Da hadde han hyggelige og erfaringsrike skoledager bak seg med bl.a. ivrig innsats i gymnasiesamfunnet «Idun» hvor han var en skråsikker debattant. Annen moro forekom også, selv om ikke alt var like morsomt. Gymnasiast Fjellbu opplevet således en gang å bli beruset og det likte han ikke. De tommerrmenn som dagen derpå hjemsoekte ham, var så sterke og innpåsiltne, at han bestemte seg for at han for fremtiden ville unngå deres selskap. Mange har hatt lignende forsett, men — dessverre — få har hatt bispens karakterstyrke.

Selvsagt var Fjellbu også en interessert skoleelev. Men la det være en trøst for de mange som i dag skyter bom under jakten på de gode karakterer, at han som skulle bli «en prest som skriver bøker» fikk nogenlunde i norsk til artium til tross for at han var en av klassens beste elever i dette fag. «Den som tykkes seg å stå, han se til at han ikke faller», er den paulinske visdom en moderne Fjellbu trekker av dette faktum. Og i dette ligger det nok mer klokskap enn å søke trøst i det

faktum at også Bjørnson fikk nogen i norsk.

I en omtale av biskopens erindringer kan det bare bli plass til å trekke frem spredte små biter av det rike stoff. Det er synd, for det er i hvert eneste av bokens kapitler så meget som det er fristende å komme inn på. Det gjelder f.eks. årene ved Universitet, skildringen av hans deltagelse i det internasjonale, kristne studentermøte i Konstantinopel, hans innsats som sekretær for studentbevegelsen og Studentforbundet og ikke minst tiden som prest i Berlin under første verdenskrig.

Inn på den trønderske arena trer Fjellbu for alvor i og med at han i begynnelsen av 1921 tiltrådte som studentprest og hjelpeprest i Domkirken. Det var ikke noe alment velkommen som møtte denne unge studentepresten. Under en debatt i bystyret om husleiegodtgjørelse til ham sa redaktør Thornæs i «Ny Tid» at han oppfattet forslaget som en vits. Han mente det var en sjikane mot studentene å antyde at de var så moralsk fordedvede at de trengte en egen prest.

Vi vet jo nå at det ikke gikk lenge før Fjellbu hevdet sin stilling. Han hadde da også de aller beste forutsetninger for å finne seg til rette i studentmiljøet og der komme på talefot med den akademiske ungdom. At studentene i Trondheim ikke har følt Arne Fjellbus nærvær som en sjikane fremgår utvetydig av det faktum at han er livsvarig medlem av Studentersamfundet i Trondheim og «Faarhed» i det sorte faars ridderskab. — I sistnevnte institusjon kom han forøvrig inn etter forslag av daværende dosent Tamsb Lyeche som ut fra sin politiske oppfatning vel sto geistligheten heller fjernt.

I 1927 ble Fjellbu under sterk dissens utnevnt til residerende kappellan ved Domkirken. Og dermed kom den unge teolog midt opp i kirkestriden. Kort etter hans utnevning ble det sendt ut en lang protest mot den gjennom landets aviser. Den var undertegnet av domprosten, fem legmenn og en misjonsprest som tilsammen representerte forskjellige frivillige kristelige organisasjoner i Trondheim.

Fjellbu beretter med ro og overbærenhet om denne striden som må ha vært en hård påkjenning for ham.

I de mange årene Fjellbu har vært knyttet til Domkirken har det i det hele tatt ikke vært overskudd på ro og fred. Men det ønsker vel heller ikke en sann kirkens mann når det kommer til stykket, selv om det kan ligge nær å betakke seg for meget av det som har hendt. Til biskopens hyggeligere minner fra tiden før krigen hører kirkejubileet i 1930 og møtet med Oxfordbevegelsen noen år senere. Han gir en kort, men klok vurdering av sistnevnte. Fjellbu stilte seg meget velvillig til denne internasjonale, temmelig ukonvensjonelle bevegelse — hva slett ikke alle prester gjorde. Mange foretrakk å vente og se inntil dette ekstraordinære «pinsevær» var stilet av.

Mindre hygge kleber det imidlertid ved minnene om navnestriden hvor Fjellbus overordnede, domprost Haugsøen, som kjent kom til å spille en ikke liten rolle, til tross for at han egentlig ikke var noen stridens mann. Men i de dager var folket ikke nådig mot dem som talte med nynorsk tunge.

Om sine opplevelser under okkupasjonen har Fjellbu fortalt i boken «Minner fra krigsårene» som er bygget på hans dagbok fra landets og kirkens trenselstid. Som riktig er gir han imidlertid i sin selvbiografi plass for de viktigste hendelsene fra denne tiden. Begivenhetene omkring den såkalte «festgudstjeneste» og «demonstrasjonshøymesse» den 1. februar 1942 er således viet en fyldig omtale hvor en dokumentasjon av korrespondansen mellom Domkirken og departementet utgjør kjernen.

Den «muntre» historien om Reichsführer S. S. Heinrich Himmlers besøk i Domkirken i februar 1941 er også med. Det var en ganske kuriøs «menighet» som her fikk anledning til å høre domprost Fjellbu fortelle om Olav Haraldson og Norges nasjonalhelligdom. Himmler og hans følge var egentlig på reise nordover, men benyttet anledningen til å ta en stans her i byen for å ta med dens viktigste severdigheter. Han hadde forresten også andre ting i tankene. Vær og stemning var heller kjølig, og det tredje rikes øverste politisjef frøs åpenbart på ørene. Han sendte i alle fall sine adjutanter til politikammeret med anmodning om bistand til å skaffe ham en skinnlue. Han fikk da også låne en slik. Luen ble hentet fra hittegodsavdelingens rikholdige, men ikke særlig representative utvalg. Men dette er jo egentlig en annen historie.

De årene Fjellbu har virket som biskop ligger oss ennå så nær, at skildringen av dem ikke fengsler så meget som resten av stoffet. Det har da også vært en roligere tid, selv om helvetesstriden i 1957 viser at det fremdeles finnes ueksploderte bomber fra den store kirkestrids dager. Man må vel kunne si at biskop Fjellbu i denne kampen mellom Schjelderup og Hallesby og deres respektive tilhengere tok nok så midt på treet. Mange hadde kanskje ventet at en så fornuftig og fordomsfri mann

strert
moni
— re
kirke
ger v
han
gienn
ster.

som Fjellbu ville ha tatt klart parti i denne saken. Men da ser man helt bort fra den vesentlige ting at kristendom for Fjellbu ikke først og fremst er teologi, men tro. Han fikk som han selv sier, troen før teologien og det har siden han var student preget hans syn på dette spørsmål. Når han unektelig har spilt en viss rolle i kirkestridens forskjellige faser er det faktisk — om ikke uforknyttet — så dog utilsiktet. Han er nemlig slett ikke de skarpe, kompromisløse teologiske standspunkters mann. Kanskje er det en av grunnene til at han har hatt så lett for å vinne tillit og aktelse hos folk som ellers stiller seg skeptisk til kristendom og kirke.

I memoarlitteratur er det ikke mulig å skille personen fra verket — i et hvert fall ikke helt og holdent. Det er ikke til å unngå at det blir like meget snakk om bispem som om boken. Men det forhindrer ikke at det kan slås fast at bispem har skrevet en strålende bok. De aller fleste vil fryde seg over hans erindringer. Noen vil kanskje ergre seg litt — men ingen vil angre på at de har lest boken. Det er da også en mangfoldig bok, den er både et stykke høyinteressant Norgeshistorie og et vekkende vitnesbyrd fra en prest som elsker sin kirke. Det er en dypt alvorlig bok, men den er rik på humor. Fjellbu, den Guds mann — som professor Wieth Knudsen engang for mange år siden kalte ham under en debatt i Studentersamfundet — har ofte et velsiget verdslig glimt i øyet. Når han beskjefteger seg med begivenhetenes muntre side er det i blant som man hører hans smittende karakteristiske latter — en latter som ville ha frydet den gode katolikk og humorist G. K. Chesterton.

A propos katolikk. Jeg håper biskopen vil tilgi meg (jeg sier uttrykkelig ikke meddele meg absolusjon for) den kjeterske påstand at det er visse katolske trekk ved hans religionsform. Ved de store kirkejubiler og ikke minst kongesjeningen, hvor det har falt i hans lodd å spille en betydelig rolle, har han demonstrert en kjærlighet til prakt og ceremoni som man ellers — dessverre — reglemessig savner i den norske kirke. Og han taler i sine erindringer varmt skriftemalets sak, selv om han vel ikke akkurat tenker seg det gjennomført helt etter katolsk mønster.

Det snakkes og skrives i disse dager meget om hvem som skal bli Fjellbus etterfølger. Jeg skal vakte meg vel for å komme med noen spådom om utfallet, men en ting vil jeg spå: Det blir ikke så lett å leve opp til den norm han har satt for embetet som biskop i Nidaros!

Naturligvis har biskop Fjellbu sine feil. Det er heller ikke så vanskelig å få øye på dem, for han er jo ikke av dem som blir borte i bildet. Det kunne også i blant synes fristende å trekke frem en og annen feil hos ham — hvis det ikke var for det at han allerede selv med frapperende åpenhet og avvæpnende selvironi har satt fingeren på det ømme punkt. Bispem mangler åpenbart ikke synderkjennelse. Og da har en leser ikke annet å gjøre enn å legge boken fra seg — sjarmert og imponert.

«En biskop ser tilbake» er blitt til i all stillhet. Utens forvarsel legges den frem på bokmarkedet som en behagelig overraskelse. Dypere sett var det vel imidlertid ingen grunn til at vi skulle la oss overraske. Vi har jo strengt tatt ventet en slik bok av ham. Han ville ha skuffet oss dypt hvis den ikke var kommet.

Arvid Døhle.